

BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 4. III. 2015

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Ryszard Czerniawski

KMP.570.40.2014.DK

Tomasz Siemoniak
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Obrony Narodowej

Strawny, Paris Pawlowski

Podczas wizytacji prewencyjnych dokonywanych przez przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji w izbach zatrzymań Żandarmerii Wojskowej, wizytujący badali między innymi przesłanki i warunki dokonywania przeszukań zatrzymanych.

Przy okazji wskazanych działań, ujawniony został problem braku ustawowego umocowania uprawnień obsługi izb zatrzymań Żandarmerii Wojskowej (zwanych dalej: IZZW) w zakresie kontroli osobistych osób umieszczanych w IZZW.

Przepisy ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. z 2013 r., poz. 568 j.t.), zwanej dalej: ustawy, przewidują możliwość przeprowadzenia przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej kontroli osobistej (bez zdefiniowania i sprecyzowania jej zakresu) wyłącznie w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, z wyjątkiem środków transportu przewożących znaki pieniężne, w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary albo w celu ustalenia miejsca pobytu lub ujęcia poszukiwanej osoby (art. 17 ust. 1 pkt 10).

Kontrole osobiste osób umieszczonych w IZZW (kontrole zarówno ubioru osoby osadzonej jak i samej osoby), nie mają charakteru procesowego i wykonywane są wyłącznie na podstawie § 28 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 września 2014 r. w sprawie izb zatrzymań (Dz. U. z 2014 r., poz. 1358), czyli aktu prawnego niższego rzędu niż ustawa.

Budzi to poważne wątpliwości z punktu widzenia konstytucyjnie wyznaczonych granic ingerencji w sferę wolności jednostki. Czynność taka ingeruje w chronione przez art. 41 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej prawo do nietykalności i wolności osobistej, którego

ograniczenie lub pozbawienie może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonym w ustawie. Podobnie, tak głęboka ingerencja w prawo do prywatności, jako ograniczająca, prawa i wolności obywatela może być ustanowiona tylko w ustawie i w określonych sytuacjach. W myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

W wyroku z dnia 10 marca 2010 r. (sygn. akt U 5/07, OTK z 2010 r. Nr 3/A, poz. 20) Trybunał Konstytucyjny wskazał, że (...) *ścisły związek między poszanowaniem wolności osobistej i respektowaniem nietykalności osobistej na gruncie Konstytucji oznacza, że ograniczenie wolności osobistej podlega szczególnej ochronie konstytucyjnej. Ograniczenie wolności osobistej wymaga bowiem nie tylko spełnienia wymogów wynikających z art. 31 ust. 3 Konstytucji, dotyczących ograniczenia każdego prawa lub wolności konstytucyjnej, ale wymaga ponadto respektowania nietykalności osobistej. Wolność osobista może podlegać ograniczeniom wyłącznie w ustawie, a przesłanki ustawowego ograniczenia tej wolności, określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji odnoszą się również do ograniczenia wolności osobistej.*

Przepis art. 41 ust. 1 Konstytucji dodaje jednak do ustawowych przesłanek dopuszczających ograniczenie wolności osobistej, określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji, jeszcze jeden wymóg: pełne poszanowanie nietykalności osobistej.

Podkreślenia wymaga, iż w sprawie o analogicznym obszarze problemowym Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 29 października 2013 r. (sygn. U 7/12) stwierdził niezgodność stwarzającego podstawy do przeprowadzania kontroli osobistej cudzoziemców § 11 ust. 1 i 2 Regulaminu organizacyjno-porządkowego pobytu cudzoziemców w strzeżonym ośrodku i areszcie w celu wydalenia (załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia 2004 r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać strzeżone ośrodki i areszty w celu wydalenia oraz regulaminu organizacyjno-porządkowego pobytu cudzoziemców w strzeżonym ośrodku i areszcie w celu wydalenia, Dz. U. Nr 190, poz. 1953) z art. 41 ust. 1, z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, w zakresie, w jakim materia zastrzeżona do regulacji ustawowej podlega normowaniu w akcie rangi rozporządzenia. W uzasadnieniu wyroku zwrócono uwagę, że kontrola osobista stanowi ingerencję w nietykalność osobistą chronioną na podstawie art. 41 ust. 1 Konstytucji RP oraz prawo do prywatności chronione na podstawie art. 47 Konstytucji RP. W świetle wymogów stawianych ustawodawcy zarówno przez art. 31 ust. 3, jak i przez art. 41 ust. 1 Konstytucji RP, dopuszczalna jest, w przypadku ingerencji w obie te wolności osobiste, wyłącznie interwencja ustawodawcy.

Oznacza to, że materia kontroli osobistej powinna w sposób precyzyjny i kompletny zostać uregulowana na poziomie ustawy. Ustawodawca musi zdefiniować zakres pojęcia *kontrola osobista* czy też *przeszukanie osoby*, określając granice ingerencji organów władzy publicznej w integralność osoby ludzkiej.

Ustawodawca powinien również przewidzieć adekwatne środki zaskarżenia czynności podejmowanych przez uprawnione do ich wykonywania osoby, zarówno w zakresie sposobu prowadzenia czynności, jak i ich legalności i zasadności.

W mojej ocenie Żandarmeria Wojskowa powinna być uprawniona do wykonywania szczegółowych kontroli, celem odebrania przedmiotów potencjalnie niebezpiecznych. Nie może się to jednak odbywać bez właściwej z punktu widzenia standardu konstytucyjnego podstawy prawnej.

Mając na uwadze powyższe, uprzejmie proszę o odniesienie się do sygnalizowanej sprawy i rozważenie podjęcia prac nad zmianą przepisów, mających na celu zapewnienie ochrony konstytucyjnych praw i wolności.

→ powołanie
R. C. —